

Socialdemokraterna

Stockholm 2010-02-15

Borgerliga alliansen allt mer oeniga

De borgerliga partiernas kannibalism i utrikes-
försvars- och säkerhetspolitiken

“Det är folkpartiets uppfattning att även Sverige bör
bli medlem i Nato.”

Jan Björklund, Folkpartiet, Folk och Försvar
20 januari 2009

“Alliansfriheten ger oss möjligheten att föra en aktiv
och synlig utrikespolitik för att bygga en fredligare
och bättre värld.”

Centerpartiet, februari 2010

Innehållsförteckning

Oklara besked	3
Splittrade i säkerhetspolitiken	5
Sveriges militära alliansfrihet	5
Synen på Ryssland.....	5
Gasledningen Nord Stream	7
Oeniga om utrikespolitiken.....	8
Nedrustning	8
Klustervapen.....	9
Mellanöstern.....	9
Mänskliga rättigheter.....	9
Kvinnors situation.....	10
Miljöfrågor.....	11
Det svenska biståndet.....	11
Bråk om försvaret	13
Folkpartiets egna försvarspolitik.....	13
Nato	14
Natos snabbinsatsstyrka	14
Operation Active Endeavour	14
Fredsbevarande insatser	15
Afghanistan	15
Försvarsmateriel	15
Vapenexport.....	16

Oklara besked

De borgerliga partierna hade fyra olika säkerhetspolitiska linjer i 2009 års utrikesdebatt. Carl Bildt (M) nämnde inte den militära alliansfriheten. Holger Gustafsson (KD) slog fast att Sverige inte längre är militärt alliansfritt. Birgitta Ohlsson (FP) ville se ett svenskt Natomedlemskap medan Kerstin Lundgren (C) förordade fortsatt militär alliansfrihet.

Splittringen i säkerhetspolitiken är allvarlig. Allianspartierna är oeniga även i många andra frågor, till exempel:

- Försvarsbudgeten
- Nivån på biståndet
- Euron som valuta
- Betydelsen av ett starkt FN
- Nedrustning
- Synen på Irakkriget och folkrätten
- Kritik eller passivitet kring Bushadministrationens skendränkningar
- Vapenexporten

Väljarna saknar därmed ett klart besked om vilken utrikespolitik som de borgerliga partierna vill föra under nästa mandatperiod. Situationen liknar läget inför 2006 års val. Allianspartiernas gemensamma arbetsgrupp om utrikespolitiken gav få konkreta besked i sin rapport, som presenterades på konferensen Folk och Försvar i Sälen i januari 2006¹

De borgerliga partierna nämnde inte centrala frågor som Nato-medlemskap, EMU eller nivån på biståndet. Ett av de få beskederna var att en alliansregering skulle öka antalet svenska soldater utomlands kraftigt: *"Målet bör vara att Sverige skall ha 2000 kvinnor och män i utlandstjänst"*. Detta löfte har inte blivit verklighet. I januari 2010 hade Sverige 774 personer i militära utlandsinsatser².

Alliansens valplattform³ som presenterades en månad före valet innehöll inte heller någon gemensam linje om Nato, euron eller biståndet. Texten om utrikespolitiken omfattade endast två sidor med vaga formuleringar. Även där var målet om 2 000 personer i utlandstjänst ett av de få beskederna.

---

¹ "Sveriges nordiska, europeiska och globala engagemang i en föränderlig värld". Alliansarbetsgruppen, januari 2006

² Försvarsmaktens hemsida 2010-02-10

³ "Fler i arbete – mer att dela på. Valmanifest 2006". Allians för Sverige 2006-08-23

Partier i en koalitionsregering måste kompromissa och hålla ihop utåt, inte minst i utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken. Det är en internationell erfarenhet, oavsett regeringarnas politiska färg. Många av motsättningarna mellan de borgerliga partierna i dagens svenska regering hanteras internt. Även om striderna kan vara häftiga är ambitionen att de inte ska märkas offentligt.

Därför är det särskilt anmärkningsvärt när enskilda partier i regeringsställning gör utspel som Folkpartiets krav på ökade försvarsanslag, fler soldater till Afghanistan, och svenska JAS-plan över Baltikum. Dessutom har flera avgörande frågor skjutits upp till nästa mandatperiod.

Denna rapport ger ett antal exempel på den borgerliga splittringen.

Splittrade i säkerhetspolitiken

Sveriges militära alliansfrihet

De fyra regeringspartierna är djupt oeniga i den avgörande frågan om militär alliansfrihet eller Nato-medlemskap. Även om enskilda internationella insatser som Afghanistan är viktiga ämnen, så är Sveriges säkerhetspolitiska linje en fråga av helt annan dignitet.

Folkpartiet vill att Sverige snarast går med i Nato. Moderaterna menar att Sverige bör söka medlemskap, men anser att det kan ske först när det finns bred politisk enighet. Centern vill behålla den militära alliansfriheten. Kristdemokraterna säger nej till Nato-medlemskap, men företrädare för partiet uttrycker sig ibland svajigt om den militära alliansfriheten. Statsminister Fredrik Reinfeldt har inte nämnt den militära alliansfriheten i sina två senaste regeringsförklaringar.

Partiernas olika uppfattningar kan illustreras med citat från 2009 års utrikespolitiska debatt:

"Den transatlantiska länken bör bli starkare och Sverige medlem i Nato." (Birgitta Ohlsson, FP)

"Det är också den självklara utgångspunkten att Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Vi välkomnar ett ökat samarbete på nordisk bas och i Partnerskap för fred. Vi är dock fortsatt militärt alliansfria." (Kerstin Lundgren, C)

"Sverige är i realiteten inte heller alliansfritt. Jo, i vår försvarsdoktrin kan vi läsa att Sverige är militärt alliansfritt. Men hur är den reella situationen?" (Holger Gustafsson, KD)

Utrikesminister Carl Bildt (M) nämnde inte den militära alliansfriheten utan konstaterade bara *"Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast"*. Samma formulering kommer säkerligen att användas i 2010 års utrikesdeklaration.

Synen på Ryssland

En annan central fråga för varje svensk regering är den säkerhetspolitiska bedömningen av Ryssland. Även på denna punkt har de borgerliga partierna skilda uppfattningar. Så här skrev Folkpartiets ledning i Svenska Dagbladet den 14 januari i år:

"I stora kretsar av det ryska sambället finns en ny Stalinskult som skrämmer. Det aggressiva maktspråket mot små grannländer är oroande, inte minst invasionen av Georgien överraskade omvärlden genom sin brutalitet."

Jan Björklund och hans partikollegor menade att Rysslands utveckling motiverar en upprustning av den svenska nationella försvarsförmågan.

Fredrik Reinfeldt (M) tog avstånd från Folkpartiets analys av Ryssland vid sitt framträdande på Folk och Försvar i Sälen den 18 januari 2010: *"Jag har i alla fall inte fått belagt att det finns någon typ av kvardröjande stalinism och ideologisk idé om världsherravälde som driver den ryska statsledningen och som ju skulle grunda en del påståenden, återigen, om att det fanns en militär aggressionsidé riktad mot Sverige och Sveriges territorium."*

Säkerhetspolitik handlar både om principer och om verkligt agerande under en internationell kris. Folkpartiet har utmärkt sig genom snabba uttalanden om att sätta in svensk militär. Inställningen skiljer sig från Centerpartiets betoning av konfliktförebyggande, medling, politisk dialog med mera, med militära FN-insatser som sista utväg.

Jan Björklund (FP) krävde i november 2002 att Sverige skulle delta med stridande förband i ett kommande krig mot Irak⁴. Han ville att den socialdemokratiska statsministern Göran Persson snarast skulle sammankalla utrikesnämnden för att diskutera USA:s begäran om stöd vid ett angrepp på Irak. Carl Bildt stödde för sin del "Kommittén för Iraks befrielse", med nära band till amerikanska nykonservativa. *"Vi rekryterade Carl Bildt för att han skulle verka för en intervention i Irak och undanröjandet av Saddam Hussein"*, har kommitténs dåvarande ordförande sagt⁵.

Centerpartiet hade en annan inställning än Folkpartiet och Carl Bildt, och låg istället nära den dåvarande socialdemokratiska regeringens linje. Så här uttryckte sig Agne Hansson (C) i 2003 års utrikespolitiska debatt: *"Samtidigt kan det aldrig finnas skäl nog för USA att inleda ett krig mot Irak utan FN-beslut. Några skäl för ett beslut i FN om krig mot Irak finns heller inte ännu."*

När kriget bröt ut demonstrerade Maud Olofsson (C) mot våldsanvändningen. Centerledaren liksom Alf Svensson (KD) riktade hård kritik mot att USA gått förbi FN:s säkerhetsråd, medan Lars Leijonborg (FP) och Bo Lundgren (M) inte såg något brott av folkrätten⁶. De rödgröna partierna hade också olika uppfattningar om Irak, men inget av dem föreslog att Sverige skulle sända soldater för att delta i det USA-ledda angreppet.

Allianspartierna tycks fortfarande ha skilda uppfattningar om krigsutbrottet. Den socialdemokratiska regeringen år 2003 uttalade att det USA-ledda angreppet på Irak stred mot folkrätten. När Fredrik Reinfeldt fick motsvarande fråga av Peter Eriksson (MP) i riksdagens frågestund år 2007 gav han inte något besked om den nuvarande regeringens hållning: *"Någon längre diskussion om hur man ska förhålla sig till synen på krigsutbrottet har mig veterligen inte regeringen gett uttryck för."*⁷

Nu mera kräver Folkpartiet att Sverige bidrar med egna stridsflygplan till Natos luftövervakning av Baltikum. Skulle en allvarlig kris inträffa i Sveriges närområde

---

⁴ Svenska Dagbladet 25 november 2002

⁵ Expressen 23 februari 2007

⁶ Särskilt anordnad debatt om Irak 20 mars 2003, Riksdagen

⁷ Kammarans protokoll 2006/07:65 Torsdagen den 22 februari, Riksdagen

måste en regering hålla samman och avstå från ogenomtänkta offentliga uttalanden. I detta avseende är det stor skillnad mellan Jan Björklunds brådstörtade agerande och Centerpartiets ansvarstagande vid tidigare kriser.

Gasledningen Nord Stream

Gasledningen Nord Stream genom Östersjön har vållat stark debatt bland annat av säkerhetspolitiska skäl. Folkpartiet sade nej till gasledningen före valet 2006. Kritiken fortsatte, bland annat i en rapport⁸ skriven av Carl B Hamilton (FP) i februari 2007. Där hette det bland annat: *”Sverige bör motarbeta en naturgasledning på svensk kontinentalsockel framför allt med tanke på riskerna för den miljökänsliga Östersjön, de militära och säkerhetspolitiska aspekterna och risken för olyckor”*.

Den borgerliga regeringen godkände gasledningen den 5 november 2009, trots Folkpartiets aktiva och öppna motstånd.

---

⁸ ”Naturgasledning på Östersjöns botten. Lägesrapport 23 februari 2007” Folkpartiet

Oeniga om utrikespolitiken

FN-flaggan har länge vajat stolt i Centerpartiets fanborgar. Stödet för världsorganisationen har präglat centern under decennier. *"Världen behöver ett starkt och vitalt FN"*, uttalade den senaste centerstämman år 2009⁹.

När allianspartierna presenterade sitt gemensamma valmanifest 23 augusti 2006 fanns en liknande formulering med: *"FN behöver förbättras och förstärkas och Sverige ska aktivt bidra i denna process. Den svenska rösten ska höras tydligare i FN-samarbetet."*

Kontrasten är stor mot hur Carl Bildt (M) hanterat FN under sin tid som utrikesminister. Arbetet för att stärka FN har prioriterats ned av den moderata ledningen för utrikesdepartementet. FN-byrån finns inte längre kvar som en självständig enhet på UD. Bildt håller inte Sveriges officiella tal i FN:s generalförsamling, till skillnad från sina företrädare. Utrikesministern hade annat för sig både år 2007 och 2008 (år 2009 höll Fredrik Reinfeldt tal som EU-ordförande).

Tidskriften Fokus har beskrivit¹⁰ Carl Bildts omläggning av svensk utrikespolitik så här: *"Sverige har blivit mer Nato-vänligt och mer kritiskt till Ryssland, medan FN-reformer och klimatfrågor kommer långt ned på agendan"*. I samma artikel citeras Expressens förre politiske redaktör PM Nilsson:

"Carl Bildt står för en mer krass säkerhetspolitik à la Henry Kissinger som med vapenmakt främjar den egna nationens intressen. Det synsättet står mot en mer idealistisk hållning där världssamfundet ska lösa konflikter via FN."

Den moderata utrikesministerns ointresse för FN bryter mot svensk tradition och andra allianspartiers syn på världsorganisationen. Det är oklart vilken linje en eventuell borgerlig regering skulle driva under nästa mandatperiod.

Nedrustning

Sveriges arbete för nedrustning har tappat fart under den borgerliga regeringen. Blixkommissionens förslag från år 2006 har inte följts upp i någon större omfattning. Carl Bildt har inte prioriterat nedrustningsarbetet, även om det skett några utspel under de senaste månaderna. Det svenska ledarskapet i Ny Agenda-koalitionen är *"som bortblåst"*, skriver forskaren Johan Bergenäs¹¹. Han konstaterar också att Sverige inte prioriterade nedrustning inför EU-ordförandeskapet och att regeringen var passiv inför beslutet i Nuclear Suppliers Group att Indien ska få tillgång till kärnbränsle och kärnteknik, trots att landet inte är medlem i ickespridningsavtalet NPT.

---

⁹ Slutprotokoll centerstämman 2009 område 8

¹⁰ Fokus 21 augusti 2009

¹¹ Sydsvenskan 24 september 2009

Klustervapen

Det moderata ointresset för nedrustning har varit tydligt även när det gäller arbetet mot klustervapen. Carl Bildt talade förringande om Osloprocessen, det norska initiativet för ett förbud mot klustervapen, trots att samtliga partier i riksdagens utrikesutskott var eniga om att Sverige skulle verka för ett sådant förbud. När det norska initiativet gav resultat år 2008 dröjde den svenska regeringen ett halvår med besked om att Sverige skulle skriva under slutdokumentet. Då Osloprocessens slutdokument undertecknades i december 2008 valde Carl Bildt att inte närvara.¹²

Skillnaden mellan de borgerliga partierna är stor. Nyblivna EU-ministern Birgitta Ohlsson (FP) har till skillnad från sin moderate kollega drivit förbudet mot klustervapen hårt. Hon jublade¹³ när riksdagens utrikesutskott ställde sig bakom ett förbud i maj 2007. *"Folkpartiet är pådrivande i och med att vi har en stark hållning mot klustervapen och den segrade, vilket gläder mig otroligt mycket. Det är en stark utrikespolitisk liberal seger."* Den dåvarande försvarsministern Mikael Odenberg (M) gjorde en annan tolkning och menade att den svenska linjen inte hade förändrats¹⁴.

Mellanöstern

När det gäller Mellanöstern har Carl Bildt också haft en annan linje än Folkpartiets representanter. Bildt har kritiserat Israels bosättningspolitik hårt och har lagt fram förslag i EU som stödjer östra Jerusalem som huvudstad i en palestinsk stat. När israeliska stridsvagnar rullade in i Gaza vid årsskiftet 2008/09 dröjde den svenska regeringen med att fördöma invasionen. Senare kritiserade dock Carl Bildt Israels agerande i starka ordalag, bland annat vid ett besök i Gaza¹⁵.

Några motsvarande uttalanden har inte synts till från folkpartiledaren Jan Björklund. En potentiell konflikt finns här också med nya EU-ministern Birgitta Ohlsson (FP), som bland annat varit ordförande i riksdagens Svensk-Israeliska vänskapsförening, och i en hyllningsartikel på Israels 60-årsdag förbigick ockupationen av palestinskt territorium med tystnad¹⁶.

Mänskliga rättigheter

Även när det gäller mänskliga rättigheter är skillnaderna inom alliansen tydliga. Både Carl Bildt och Fredrik Reinfeldt har varit försiktiga till exempel när det gäller att kritisera USA:s övergrepp under *"kriget mot terrorn"*. Sverige har legat lågt när det gäller inhumana förhörsmetoder och stängningen av Guantánamo-lägre. Carl Bildt

---

¹² Bokslut Bildt, Socialdemokraterna i riksdagen, 2009-02-17

¹³ Ekot 10 maj 2007

¹⁴ Ekot 10 maj 2007

¹⁵ <http://www.dn.se/nyheter/varlden/bildt-medveten-forstorelse-i-gaza-1.793058>

¹⁶ Aftonbladet 14 maj 2008

vägrade exempelvis i utrikesdebatten år 2008 att ta avstånd från Bushadministrationens skendränkningar.

Den moderata linjen går att jämföra med Centerpartiets Kerstin Lundgrens inlägg i 2009 års utrikespolitiska debatt: *"Det handlar om ett EU som inte tummar på rättsstatens principer, som står upp för internationell rätt, oavsett om det rör kriget mellan Ryssland och Georgien, Israels krig på Gazaremsan, Hamas raketbeskjutning, invasion av Irak, fångläger på Guantánamo eller EU:s egen terrorlistning. Det handlar om ett EU som också verkar för rättslig prövning av brott mot denna rätt för att stärka tilltron till den internationella rättsordningen."*

Eller med vad Birgitta Ohlsson (FP) sa i samma debatt: *"Då det amerikanska stjärnbaneret har befläckats de senaste åren av tortyr i Abu Ghraib kan jag bara som folkpartistisk Amerikaner applådera Obamas rivstart vid makten. Han stänger Guantánamo, avskaffar George W. Bushs antiabortlagstiftning, gag rule, och satsar på multilateralism."*

Carl Bildt har varit lägmäld också när det gäller övergrepp mot mänskliga rättigheter i andra delar av världen, till exempel om Kina i utrikesdeklarationen år 2009. Det går att jämföra med ett annat uttalande av Birgitta Ohlsson i samma debatt: *"I stället för att förbättra de mänskliga rättigheterna i samband med OS i Kina valde Peking den andra riktningen och var värd för ett sjähäskert totalitärt diktaturspektakel."* Även Fredrik Reinfeldt har hållit en låg profil, bland annat i samband med besöket av Kinas president Hu Jintao i Sverige år 2007. Då sa Reinfeldt bland annat att det var *"fel att föra upp enskilda fall på den nivån"* och att han inte åker omkring med personakter när han träffar utländska ledare¹⁷. Först efter omfattande kritik i den svenska debatten valde Fredrik Reinfeldt till slut att ta upp ett antal fall under sitt besök i Kina år 2008. Statsministern har också sagt¹⁸ att han inte vill ta upp fallet med den fängslade journalisten Dawit Isaak om han träffar ledare från Eritrea: *"Jag sitter inte med personakter på mitt bord och styr Sverige"*. En kontrast mot det omfattande engagemanget för Dawit Isaak från andra borgerliga och rödgröna politiker.

Kvinnors situation

Modern utrikespolitik handlar även om frågor som kvinnors rättigheter och hållbar utveckling. Organisationen Kvinna till Kvinna har visat hur lite uppmärksamhet Carl Bildt ägnat åt kvinnors situation: *"Kvinna till Kvinnas granskningar visar att från tiden då utrikesminister Carl Bildt tillträdde fram till idag har han så gott som aldrig fört fram kvinnors rättigheter som en del i det demokratiska och fredskapande arbetet."*¹⁹. Bildts utrikesdeklarationer brukar enbart nämna kvinnors situation i enstaka meningar och bisatser.

---

¹⁷ Svenska Dagbladet 15 juni 2007

¹⁸ Expressen 11 juni 2007

¹⁹ <http://www.aftonbladet.se/debatt/article5980119.ab>

Regeringens passivitet på detta område står i motsättning till flera borgerliga partiers engagemang. Centerpartiet lyfte fram kvinnor och säkerhet vid sin stämma år 2009, och Folkpartiets Birgitta Ohlsson har varit pådrivande i dessa frågor.

Miljöfrågor

När det gäller miljöfrågorna tog det lång tid för Carl Bildt att vakna. Tidskriften Fokus hänvisar till "en svensk allianskollega med ett brett internationellt nätverk" som gör följande analys av den moderate utrikesministern: *"Han har ingen koll på ett antal frågor som i dag är viktiga för fred och säkerhet. Han kan inte ett skit om klimat eller resursfrågor"*²⁰.

Bildts långsamhet att driva grön utrikespolitik är raka motsatsen till Centerpartiets betoning av miljö och hållbar utveckling.

Det svenska biståndet

Inför valet 2006 hade de borgerliga partierna olika uppfattning om nivån på biståndet. Moderaterna ville skära ned budgeten. *"Vi kan aldrig acceptera moderaternas biståndsbesparingar"*, skrev Birgitta Ohlsson (FP) och Alf Svensson (KD) i upprörd ton²¹.

Regeringsförhandlingarna slutade med att övriga borgerliga partier fick igenom sin linje om enprocentmålet för den här mandatperioden. Den verkliga biståndsnivån urholkas dock genom att pengar från anslaget används för andra ändamål som flyktingmottagande, skuldavskrivningar och exportkrediter.

Vad som händer under nästa mandatperiod om regeringen sitter kvar är en öppen fråga. Gunilla Carlsson (M) har beskrivit enprocentmålet så här: *"En del skulle säga att det är ett privilegium. Jag skulle kalla det en förbannelse"*²². Biståndsministern håller fortfarande fast vid sin skepsis mot enprocentmålet: *"Att jag har synpunkter på enprocentmålet, det är alla väldigt medvetna om. Men det är en diskussion som vi får fortsätta ta"*²³. Hon möts av misstroende från biståndsvärlden bland annat för sina tidigare kommentarer om påstådda skadliga verkningar av biståndet: *"Det finns en stor och besvärande mörk sida av biståndet. Sverige har medansvar för att vissa afrikanska länder inte utvecklas."*, *"Erfarenheten visar tyvärr att vanstyrda länder som fått omfattande bistånd under lång tid blivit fattigare."*²⁴. Under Gunilla Carlssons tid som statsråd har Sverige drivit internationellt att militära utlandsinsatser ska kunna finansieras med biståndspengar.

---

²⁰ Fokus 21 augusti 2009

²¹ DN Debatt 25 augusti 2006

²² <http://www.gp.se/ekonomi/1.155678-ministern-som-inte-vill-ha-mer>

²³ Fokus 2 oktober 2009

²⁴ Fokus 2 oktober 2009

Allianspartierna har olika uppfattning vad gäller den samlade politiken för global utveckling. En enkät från Diakonia²⁵ före valet visade skillnader i synen på fattiga länders rätt att ställa krav på utländska investerare och när det gällde detaljerade krav från givarländer på mottagarländernas ekonomiska politik. I regeringsställning har Moderaterna tagit ett fast grepp över handelspolitiken och betonat exportfrämjande åtgärder.

När elva svenska folkrörelser utvärderade²⁶ politiken för global utveckling år 2008 konstaterade de att den borgerliga regeringens politik skilde sig från vad vissa av allianspartierna sagt i valrörelsen. Det gäller bland annat lån som tagits av korrupta regimer, så kallade illegitima skulder: *”Tre av fyra nuvarande regeringspartier uttryckte inför valet 2006 i en enkät att de tycker att Sverige ska erkänna att det finns illegitima skulder. Regeringen har dock inte, vare sig den förra eller den nuvarande, tagit några initiativ till att driva frågan om illegitima skulder på internationell nivå.”*

Det parti som inte ville lova något om illegitima skulder i valrörelsen 2006 var Moderaterna. De elva folkrörelserna konstaterar också att regeringen inte anser att de ekonomiska policyvillkor som givare ställer på fattiga länder ska upphöra. Det ville Centerpartiet i Diakonias enkät år 2006.

---

²⁵ Enkät inför valet: ”Vad tycker partierna?” Diakonia 2006

²⁶ Barometer 2008. Folkrörelser mäter trycket på Sveriges politik för global utveckling.

Bråk om försvaret

”Försvarspolitiken hörde inte till de områden Allians för Sverige hade förhandlat före valet, eller reformerat under de första 100 dagarna i regeringsställning. Det fanns då en betydande osäkerhet kring de ekonomiska ramarna.” Sten Tolgfors, försvarsminister

Citatet från försvarsminister Sten Tolgfors (M)²⁷ tyder på en god analysförmåga. Vare sig den utrikespolitiska rapporten i januari 2006 eller valmanifestet i augusti 2006 gav besked om vilken försvarspolitik alliansen tänkte föra. Dokumenten präglades istället av skissartade formuleringar som *”Alliansen anser att Sveriges försvarsbudget måste vara tillräckligt stor för att försvaret ska kunna lösa både nationella och internationella uppgifter”*²⁸. Bristen på konkreta överenskommelser bidrog till det kaos som uppstod efter valet. Turbulensen kring försvarets ekonomi ledde bland annat till att Tolgfors företrädare Mikael Odenberg avgick.

Folkpartiets egna försvarspolitik

Oenigheten om försvaret har fortsatt. Folkpartiet driver en egen försvarspolitik linje trots tidigare uppgörelser inom den borgerliga regeringen.

Partiledningen gjorde till exempel ett långtgående utspel i Svenska Dagbladet den 14 januari i år, strax före konferensen Folk och Försvar. Jan Björklund och hans partikamrater föreslog bland annat en Gotlandsbrigad och fem armébrigader i en förbandsreserv. Folkpartisterna förklarade sig beredda att ta beslut om höjda försvarsanslag: *”Vi inser att ökade försvarsambitioner kan komma att kräva ökade ekonomiska ramar. Vi är i så fall beredda att fatta sådana beslut under nästa mandatperiod.”*

Utspellet möttes av irriterade kommentarer från andra allianspartier. *”Jag tycker att Folkpartiet nu återigen, liksom förra året, visar att man inte lyfter i första hand inom alliansen utan i första hand offentligt”,* sa centerpartiets försvarspolitiker Staffan Danielsson. Moderate försvarsministern Sten Tolgfors avvisade²⁹ tanken på en Gotlandsbrigad. *”Gotlandsbrigaden fanns under det kalla kriget när Sovjetunionen var en supermakt som verkligen hade förmåga att invadera Sverige om den situationen uppstått”.*

Fredrik Reinfeldt markerade avstånd från folkpartiartikeln när han framträdde på Folk och Försvar 18 januari. Ställd inför frågan om borgerlig splittring hävdade statsministern att regeringen slagit fast hur försvaret ska se ut till 2014. Han

²⁷ DN Debatt 19 mars 2009

²⁸ s. 29, ”Sveriges nordiska, europeiska och globala engagemang i en föränderlig värld. Alliansarbetsgruppen Sverige på 2000-talet”. Allians för Sverige, januari 2006.

²⁹ Dagens Nyheter's nätupplaga 14 januari 2010

kommenterade inte att folkpartisterna i artikeln skrev om ”*beslut under nästa mandatperiod*”.

Nato

Folkpartiet följde upp debattartikeln med rapporten ”*Ett starkare svenskt försvar*” den 20 januari. Där finns ytterligare förslag utöver dem som presenterades i Svenska Dagbladet. Bland annat vill folkpartiet att Sverige ”*bidrar med egna stridsflygplan till Natos luftövervakning i Baltikum*”. Det är ett förslag som skulle få stora konsekvenser vid eventuella incidenter mellan de baltiska länderna och Ryssland.

Folkpartiets Carl B Hamilton, som ingått i den försvarspolitiska arbetsgruppen, har föreslagit att Sverige ska delta i Natos försvarsplanering för Baltikum. ”*Ja, naturligtvis, ska Sverige vara med i detta tilltänkta planeringsarbete*”, skrev han i sitt nyhetsbrev³⁰. Frågan blir aktuell när Nato nu enligt tidskriften European Voice börjar en militär planering för en konflikt mellan Ryssland och ett eller flera baltiska länder³¹. USA och Nato ska enligt uppgifterna planera för en försvarsövning med de baltiska länderna i sommar. Carl B Hamilton vill att Sverige även deltar i sådana övningar.

Det moderatstyrda Försvarsdepartementet konstaterar³² till skillnad från Carl B Hamilton att Sverige inte ingår i Natos försvarsplanering: ”*Sverige är inte medlem i Nato och deltar därför inte i alliansens försvarsplanering kopplat till Natomedlemsländernas ömsesidiga försvarsförpliktelser.*”

Natos snabbinsatsstyrka

Ytterligare ett förslag från Folkpartiet är att Sverige ska bidra till Natos snabbinsatsstyrka, NRF. Även på denna punkt tycks det finnas olika uppfattningar inom den borgerliga regeringen.

Carl Bildt hävdade i den utrikespolitiska deklARATIONEN ÅR 2008 att Sverige ska delta i snabbinsatsstyrkan. Trots detta besked har inget hänt. Det stod inget om NRF i 2009 års utrikesdeklaration. Carl Bildts och Folkpartiets linje har uppenbarligen mött motstånd inom regeringen.³³

Operation Active Endeavour

Regeringen bytte fot även när det gäller Natos Operation Active Endeavour i Medelhavet. Alliansen ansåg i valrörelsen ÅR 2006 att Sverige skulle delta i denna övning, baserad på Natos artikel 5 om ömsesidiga försvarsgarantier. Efter

---

³⁰ Hamiltons blandning 3 september 2008

³¹ European Voice 21 januari 2010

³² <http://mengstrom.blogspot.com/2010/02/inget-svenskt-mandat-att-krigsplanera.html>

³³ Bokslut Bildt. Socialdemokraterna i riksdagen 2009-02-17

socialdemokratisk kritik ändrade sig regeringen och meddelande så småningom att Sverige av ekonomiska skäl inte skulle delta.³⁴

Fredsbevarande insatser

Ett av de få gemensamma beskederna före valet var målsättningen att Sverige ska ha 2 000 personer i internationella insatser. Regeringen har inte klarat att uppfylla ens hälften av det målet. Dessutom är Sveriges bidrag till FN-ledda operationer mycket lågt. Den strategi för internationella insatser som alliansen utlovade i Sälen år 2006 blev en tunn skrivelse till riksdagen utan konkreta besked.

När verkliga insatser blivit aktuella har regeringen haft svårt att samla sig till en gemensam linje. Det gäller till exempel Tchad hösten 2007. Till en början var tanken att den svenska insatsen bara skulle vara fullt operativ i fyra-sex veckor. Såväl Socialdemokraterna som borgerliga riksdagsledamöter kritiserade kortsiktigheten.

Regeringen gav motstridiga besked. Bland annat sa Sten Tolgfors (M) att regnperioden var problemet. Jan Björklund (FP) kontrade med att säga att militären i så fall fick ”sätta på sig stövlarna”. Först i maj 2008 gav regeringen besked om en förlängd insats.³⁵

Afghanistan

Några dagar före 2010 års utrikespolitiska debatt valde Folkpartiet att göra ett eget utspel om Afghanistan. Sedan två svenska officerare och en tolk dödats krävde partiets försvarspolitiska talesman Allan Widman att Sverige skulle skicka ytterligare hundra soldater till Afghanistan³⁶. Övriga borgerliga partier var kallsinniga³⁷. ”Jag tycker inte att vi ska göra politiska poäng av en väldigt tragisk händelse.”, kommenterade Kristdemokraternas Else-Marie Lindgren och fortsatte: ”Man ska inte använda den för populistiska inslag.” Försvarsminister Sten Tolgfors (M) konstaterade: ”Det är inget som är aktuellt för stunden” och Centerpartiets Staffan Danielsson sade ”Jag är inte beredd att ta ställning för en utökning”.

Försvarsmateriel

När det gäller försvarsmateriel har den tidigare partiledaren och nuvarande EU-parlamentarikern Alf Svensson (KD) kritiserat försvarsminister Sten Tolgfors (M) för att försämra villkoren för svensk försvarsindustri, genom principen att göra inköp där det är billigast utan att ta andra hänsyn. Så här skrev Alf Svensson på DN Debatt³⁸ tillsammans med bland annat Göran Persson: ”När man på det här sättet tar

³⁴ Bokslut Bildt. Socialdemokraterna i riksdagen 2009-02-17

³⁵ Bokslut Bildt. Socialdemokraterna i riksdagen 2009-02-17

³⁶ Dagens Nyheter 12 februari 2010

³⁷ TT 12 februari 2010

³⁸ ”Början till slutet för den svenska försvarsindustrin”, Dagens Nyheter 26 oktober 2009

bort förutsättningarna för det positiva samarbetet mellan Försvarsmakten och industrin rycker man undan mattan inte bara för försvarsindustrin i sig med runt 45 företag och 30 000 anställda utan även för underleverantörer och servicebolag. Totalt handlar det om 100 000 jobb i Sverige som är hotade.”

Vapenexport

De borgerliga partierna är också oeniga om reglerna för vapenexport. På konferensen Folk och Försvar i januari 2010 konstaterade Birgitta Ohlsson (FP) att allianspartierna fortfarande inte är överens och att Folkpartiet står kvar vid sitt krav på ett demokratikriterium för exporten.

Situationen beskrivs så här av tidskriften Riksdagen och Departement³⁹: ”*Frågan om vapenexporten har länge hängt i luften. Folkpartiet är det borgerliga parti som tydligast profilerat sig för en mer restriktiv exportpolitik. Oenigheten inom alliansregeringen har lett till att man inte lagt någon proposition om vapenexport alls. De gamla reglerna fortsätter därför att gälla. Bland köparna under senare år finns länder som Pakistan, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten.”*

---

³⁹ Riksdag och Departement 15 november 2009

